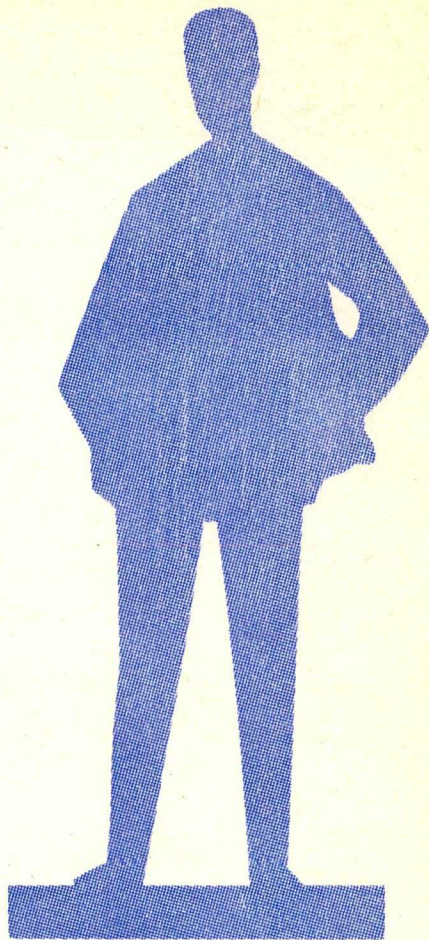

B 72137

JÓZSEF ATTILA
TUDOMÁNYEGYETEM

Útmutató

OROSZ SZAK

SZEGED, 1971

B 42 137

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCÉSISZETTUDOMÁNYI KAR

UTMUTATÓ

az orosz nyelv és irodalom szak számára

Szeged

1971

B 72137

F.k.: Dr.Serfőző Lajos okt.rektorhelyettes
Készült a JATE sokszorosító műhelyében,Szeged.
Engedélyszám : 749/1971. - Méret : B/5
Példányszám : 500 - F.v.: Papp László

AZ OROSZ NYELV ÉS IRODALOM SZAK TANTERVE

A szak képzési célja: olyan széleskörű orosz nyelv és irodalmi ismeretekkel, valamint színvonalas gyakorlati nyelvi készséggel rendelkező marxista világnézetű szaktanárok képzése, akik pedagógiai és módszertani ismeretek birtokában alkalmasak a középfokú oktatási intézményekben, és szükség esetén az általános iskola felső tagozatában az orosz nyelv és irodalom oktatására, valamint a kommunista nevelés célkitűzéseiből fakadó nevelési feladatok ellátására.

A képzés tanterve

F é l é v e k	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.							
T á r g y	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	E.Gy.	Gyj.	Ob.	B.	K.	Sz.	Id.	Ö.óra
Ószláv nyelv és nyelvtört.	2 -	1 1	1 1	2 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3.	1.	-	2.	4.	-	112
Nyelvtört.-i szakszem.	- -	- -	- -	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-	-	-	-	-	-	14
Fonetika, helyesírás	- 1	1 _i -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1.	-	-	2.	-	2.	26
Mai or.nyt.-i előgyak.-ök	- -	- -	- 1 _i	- 1 _i	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3,4.	-	-	-	-	3,4.	28
Mai or.nyelv	- -	- -	- -	- -	2 _i 1	2 1 _i	2 _i 1	1 _i 1	- -	- -	6,8.	-	-	5, 7.	8.	5,6, 7,8.	154
Szakszem.	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- 1	- -	- -	-	-	-	-	-	-	14
Or.ir.tört., ir.szöv. el. és iröd.tud. propedeutika	1 2 /1+1/	1 1	2 1	2 1	2 2 /1+1/	2 2 /1+1/	2 2 /1+1/	2 2 /1+1/	- -	- -	5,7.	2, 3.	-	1, 6.	4, 8.	-	378
Besz.gyak.	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- -	- -	1-8.	-	-	-	-	1-8	224
Nyelvgyak.	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 2 _i	- 1 _i	- 1 _i	- 1 _i	- 1 _i	- -	- -	1,2, 4,5, 6,7, 8.	-	-	3.	-	1-8.	168
Bev. a nyelv-tud.-ba	1 -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	1,2	-	-	-	-	-	28
Bev. az ir. tud.-ba	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	-	-	1	-	-	-	14
A marxista eszt. alapjai	- -	- -	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	-	-	5.	-	-	-	14

<u>Félévek</u>	<u>1.</u>	<u>2.</u>	<u>3.</u>	<u>4.</u>	<u>5.</u>	<u>6.</u>	<u>7.</u>	<u>8.</u>	<u>9/10.</u>
Külföldi rész- képzés <u>vagy</u> a 9. <u>vagy</u> a 10. félévben	-	-	-	-	-	-	-	-	20

Összesítés

Óraszám:	12	10	10	11	11	10	10	10	20
									/külföldi/

Vizsgakövetel-
mények

									<u>Összesen</u>
Gyj.	4	3	3	3	3	3	3	3	25
Ob.	1	1	1	-	-	-	-	-	3
Besz. /B/	1	-	-	-	1	-	-	-	2
Koll.	1	2	1	-	1	1	1	-	7
Szig.	-	-	-	1 ⁺	-	-	-	1 ⁺	2

Megjegyzés:

⁺Összevett szigorlat "Orosz nyelv- és irodalom szigorlat" címen.

Megjegyzések:

1. A "Bevezetés a nyelvtudományba" és a "Bevezetés az irodalomtudományba" c. tárgyakat az 1. félévben az orosz szakos hallgatók az egyéb idegennyelv szakosokkal együtt hallgatják /a magyar-orosz szakosok e tárgyat a magyar szak terhére veszik fel/. Az első tárgyat a 2. félévben a tanszék külön hirdeti meg, míg a másodiktól vagy a 3-4. félévi irodalmi szeminárium keretében, vagy külön foglalkozások keretében történik az oktatás.
2. Azokban a félévekben, ahol az irodalomoktatás gyakorlati foglalkozásainak az óraszámja 2, ebből az egyik óra mindig irodalmi szakszeminárium.
3. Nem kötelező speciálkollégiumokat a tanszék minden félévben hirdet. Minden évfolyam számára legalább kettőt: egy nyelvészetit és egy irodalmi. Minden szakdolgozónak lehetőséget nyújtunk, hogy szakszemináriumokra járhasson.
4. A tanszék az I-IV. évfolyamon intenzív nyelvtanfolyamot hirdethet meg. Ezen a részvétel valamennyi hallgató számára kötelező.
5. A részképzésre nem utazó hallgatóknak a Mai szovjet kultúra tantárgyból aláírást kell szerezniük.

TANULMÁNYI ÉS VIZSGAKÖTELEZETTSÉGEK

Szakmai gyakorlatok

1. Az V. évfolyamon minden hallgató 5 hónapos részképzésben és szakmai gyakorlaton vesz részt a Szovjetunióban. Ennek részletes programjáról az MM ad tájékoztatást.
2. Az I., II. és III. éves hallgatók közül minden évben pályázat alapján kb. 20 fős csoportot küldünk 1 hónapos szovjetunióbeli nyári gyakorlatra.

Az 1 hónapos nyári gyakorlatra az I. évről azok pályázhatnak, akiknek az átlaguk az orosz tárgyakból legalább 4,8; a II. éven, akiknek orosz átlaguk legalább 4,5; a III. évről pedig azok, akiknek orosz átlaguk legalább 4,20. Egyenlő feltételek esetén az oroszból szakdolgozók előnyben részesülnek.

Tanulmányi kirándulás

1. A II. évfolyamon a gyakorlati nyelvoktatás keretében a hallgatók lehetőség szerint tanulmányi kiránduláson vesznek részt az ország idegenforgalmi szempontból leginkább jelentős vidékein.
2. A Szovjetunióban történő részképzés folyamán tanulmányi kirándulásokat is szerveznek/pl.: Petrodvorec, Repino, Novgorod, Baltikum: Tallin, Vilnusz, Riga; Kijev, Szocsi, Tbiliszi, Vladimir, Zagorszk, Szuzdal, Szamarkand, Taskent/.

Szakedolgozat

A hallgató köteles egyik szaktárgyából, vagy annak tanítási módszertanából szakedolgozatot készíteni. Amennyiben a szakedolgozatot orosz irodalmi vagy nyelvészeti témakörből kívánja megírni, a következőket kell szem előtt tartania:

- a./ A szakedolgozat témáját a 6. félév elején, legkésőbb február 15-ig kell a tanszék jóváhagyásával kiválasztani.
- b./ A II. szigorlatra csak az a hallgató bocsátható, aki az anyaggyűjtést befejezte és elfogadott szakedolgozat-vázlattal rendelkezik. Az anyaggyűjtés és vázlat benyújtásának határideje: április 30.
- c./ A kész szakedolgozat benyújtásának határideje a 9. félév vége.

- d./ Államvizsgára csak az a hallgató bocsátható, aki elfogadott és leosztályozott szakdolgozattal rendelkezik.
- e./ A hallgató a szakdolgozat készítése folyamán köteles a szakdolgozatot irányító tanár utasításait figyelembe venni. A tanszék a szakdolgozat elkészítéséhez a kellő segítséget megadja. A szakdolgozatot általában orosz nyelven kell megírni. Amennyiben a téma /kapcsolattörténet stb./ ezt indokolja, a tanszékvezető engedélyezheti a magyar nyelven írott szakdolgozatot.
- f./ A szakdolgozat értékelése az ötjegyű osztályozás alapján történik. A javítatlanul hagyott íráshibákat a tanszék a dolgozat értékelésénél figyelembe veszi.
- g./ A szakdolgozat érdemjegyét az oklevélmelléklet feltünteti, és az érdemjegy a diploma átlagába beleszámít.
- h./ A specializált képzésben részesülő hallgató szakdolgozat helyett diplomamunkát köteles készíteni.

A nem kötelező /speciális/ kollégiumok és szemináriumok

A tanszéken folyó tudományos kutatómunka tematikájának megfelelően a tanszék speciális kollégiumokat és szemináriumokat is hirdet. Ezek célja, hogy a hallgatókat a szorosabban vett egyetemi tananyagon túlmenően megismertesse az irodalomtudomány, illetve nyelvtudomány legfontosabb problémáival, legújabb eredményeivel, a tudományág kutató módszereivel, segédeszközeivel, és ezáltal az érdeklődő hallgatókat egyrészt az aktív tudományos munka felé irányítja, másrészt a tudomány olyan területeibe nyerhetnek bepillantást, amelyekkel egyetemi tanulmányaik folyamán nem találkozónának.

A speciális kollégiumok és szemináriumok felvétele a hallgatók érdeklődésétől függően szabadon választható.

A speciális tanulmányokat folytató hallgató részére a tanszékvezető által kijelölt speciális kollégiumok, illetve szeminá-

riumok felvétele kötelező.

A speciális kollégiumokon és szemináriumokon a hallgató részéről végzett tanulmányi munkát az előadó a leckeönyv aláírásával igazolja.

A tanulmányi munka félévközi és félévvégi ellenőrzése

1. A tanszéki előadások látogatása nem kötelező
2. A gyakorlati foglalkozásokon a tanszék a hallgató kötelező részvételét írja elő.
3. Az "Orosz beszédgyakorlatok", az "Orosz nyelvgyakorlatok", a "Mai orosz nyelvtani gyakorlatok" c. tárgyakból a gyakorlati jegyeket minden félévben az évközi szóbeli és írásbeli feleletek átlagából adódó félévközi munka osztályzata és a félévvégi ellenőrző dolgozatok eredményei alapján állapítjuk meg a következőképpen:
 - a./ A félévzáró dolgozatok jegyénél az évközi munka alapján csak egy jeggyel lehet rosszabb vagy jobb osztályzatot kapni.
 - b./ Ha az évközi munka elégtelen, akkor a félévvégi elégséges osztályzatot legalább közepes írásbeli dolgozat alapján lehet megkapni, és elégtelen félévzáró dolgozat esetén csak jó osztályzatú évközi munka alapján kaphat a hallgató elégséges félévvégi osztályzatot.
 - c./ A félévzáró dolgozatokat december 10-től december 20-ig, illetve május 10-től május 20-ig kell megírni. Osztályozott beszámoló esetén a beszámoló előtt legalább 3 nappal.
A félévzáró dolgozatok megírásánál szótárt használni nem lehet.
 - d./ A félévzáró írásbeli dolgozatokat egységes tematika alapján együtt kell megírniuk a hallgatóknak. A 3., 5., 7. félévek félévzáró írásbelijeinek az anyagában szerepel az 1., 2., 4., illetve 6. félévek anyaga is.

e./ A dolgozatok osztályozása:

<u>jeles</u> ,	ha a feladatoknak legfeljebb 15 %-a hibás
<u>jó</u> ,	- " - - " - 30 -" -
<u>közepes</u> ,	- " - - " - 45 -" -
<u>elégséges</u> ,	- " - - " - 60 -" -

4. A "Mai orosz nyelv" c. tantárgyból a kollokviumok és a szigorlat írásbeli és szóbeli részből állanak. Ha az írásbeli osztályzata elégtelen, akkor a hallgató nem bocsátható szóbeli vizsgára és végoosztályzata is elégtelen. Egyéb osztályzatu dolgozatok esetén a szóbeli vizsga alapján egy jeggyel lehet az írásbeli dolgozatok eredményénél jobb vagy rosszabb jegyet szerezni.
5. Az elméleti jellegü órák anyagának számonkérési formája a kollokvium és az osztályozott beszámoló. A kollokviumokon a teljes anyagot, az osztályozott beszámolón az oktató által kijelölt anyagot kérjük számon. Kollokviumra és osztályozott beszámolóra csak az a hallgató bocsátható, aki az adott félév befejezésével a tanszék által előirt minden aláírást és gyakorlati jegyet megszerzett.

Szigorlatok

A szigorlat a képzés szempontjából jelentős, általában több tantárgy keretében és több féléven át oktatótt komplex ismeretanyag átfogó, egy érdemjeggyel minősített számonkérése.

A teljes képzési idő folyamán két szigorlatot kell tenni: az I. szigorlatot a 4. félév, a II. szigorlatot a 8. félév lezárása után.

Mindkét szigorlaton az előirt anyag számonkérése írásbeli és szóbeli formában történik.

Az első írásbeli szigorlat anyaga szépirodalmi szöveg fordítása oroszról magyarra, és irodalomelméleti szöveg fordítása magyarról oroszra szótár segítségével, illetve egy irodalmi vagy nyelvészeti feladat megoldása; a második szigorlat írásbeli

anyaga irodalomtörténeti tárgyú, orosz nyelvű fogalmazás, valamint a "Mai orosz nyelv" szigorlat gyakorlati részével kapcsolatos feladatok megoldása szótár nélkül.

Akinek írásbeli szigorlati eredménye elégtelen, szigorlati végeredménye is elégtelen.

A szóbeli szigorlatokon a hallgatók a tételeket huzzák és félórás előzetes gondolkodási időt igényelhetnek. Ha a szigorlaton a hallgató felkészültsége bármely tárgyból elégtelen, akkor a végosztályzat is elégtelen.

A hallgatók csak a szakdolgozatra vonatkozó előírások /lásd ott/ teljesítése esetén jelentkezhetnek II. szigorlatra.

A szigorlatok érdemjegye az átlageredménybe súlyozottan számít be.

A szakpárosítás és specializálódás lehetőségei

1. Az orosszal párosítható szakok: magyar, történelem, angol, francia, német, olasz, latin /A szakok/. A 4. félév lezárása után --tanszéki javaslatra a dékán engedélyével -- a hallgató harmadik szakot is választhat. Harmadik szak választását a tanszék csak olyan hallgatónak javasolja, aki I. szigorlatát legalább jó átlageredménnyel tette le.

A három szakos hallgatók az V. évfolyam befejezése, illetőleg az államvizsga letétele után kétszakos oklevelet kapnak, a harmadik szakon pedig levelező tagozaton folytathatják tanulmányaikat és a szak elvégzéséről külön államvizsga nélkül újabb oklevelet kapnak.

Az eredetileg választott A szakok felcserélése más A szakokra nem lehetséges.

2. B/ szakok csak nem tanári /bölcész/ képzés keretében végezhetők el: görög, pedagógia, általános és alkalmazott nyelvészet.

A B/ szak egyik A/ szak elhagyásával második szakként, vagy mindkét A/ szak megtartásával harmadik szakként választható. A B/ szak vagy szakok választását a dékán csak akkor engedélyezheti, ha a hallgató legalább két félévet lezárt és a választott B/ szak/ok/ köréből tartott bevezető jellegű foglalkozásokon, illetve vizsgán jó felkészültséget tanúsított.

A görög szakot csak latin szakosok választhatják.

A B/ szakon a képzési idő azonos az A/ szakok képzési idejével.

3. A C/ szak: finnugor. Általában harmadik szakként választható. Kivételesen indokolt esetben a dékán engedélyt adhat a C/ szak második szakkénti felvételére az egyik A/ szak elhagyásával.

A finnugor szak elsősorban a magyar szakkal párosítható.

A C/ szak választását a dékán akkor engedélyezheti, ha a hallgató 4 félévet lezárt.

A C/ szakon a képzési idő 3 év. A B/ és C/ szakok engedélyezésére irányuló kérelmeket legkésőbb július 15-ig kötelesek az érdekelt hallgatók benyújtani a Dékáni Hivatalnak. A minisztérium az átszakosodási kérelmekről hozott dékáni döntésről 15 napon belül véleményt nyilvánít.

Egyes tanár szakos hallgatók szakpárosítása már a felvételtkor vagy a tanulmányok megkezdése után rektori engedéllyel úgy is meghatározhatók, hogy az érintettek az orosz szak mellé egy természettudományi szakot vesznek fel. Az ilyen szakpárosítás jelenleg a következő lehet: matematika.

Ha a bölcsészhallgató természettudományi szakot is végzett, e szak sikeres elvégzését a bölcsészettudományi kar által kiállított oklevélre a természettudományi kar vezeti rá.

Kétszakos hallgató részére a dékán engedélyt adhat arra, hogy az egyik szakjából, vagy az ahhoz kapcsolódó valamely tudományágból a III-V. évf. során speciális tanulmányokat folytasson.

Orosz szakon a specializálódás következő irányai lehetségesek: általános szlavisztika, orosz leíró nyelvtan, az orosz nyelv története, a XIX. század irodalma, a XX. század orosz és szovjet-orosz irodalma. Ha a speciális tanulmányok jellege vagy terjedelme indokolja, a dékán az egyik szak elhagyását engedélyezheti. A speciális képzettséget az oklevél feltünteti.

A tanulmányok befejezésére vonatkozó előírások

Annak a hallgatónak a számára, aki a tanulmányi és vizsgaszabályzatokban előírt kötelezettségeit teljesítette és a 10. félévet szabályosan lezáratta, a Dékáni Hivatal kiállítja az egyetemi tanulmányok elvégzését tanúsító abszolutóriumot. Csak abszolutóriummal rendelkező hallgató jelentkezhet államvizsgárra. Az államvizsga sikeres letétele után a hallgató középiskolai tanári oklevelet nyer. Az oklevélben a szakképesítés megjelölése: "Az orosz nyelv- és irodalom tanára".

Speciális képzésben részesült hallgató esetében a specializálódás megjelölése: "Orosz-ból speciális képzésben részesült". Az oklevélhez csatolt melléklet tartalmazza a szigorlatok, az iskolai gyakorlat, a szakdolgozat, a nyelvvizsga, záróvizsgá/k/ és az államvizsga érdemjegyeinek egyszeri számtani átlaga alapján minősítik.

TANTÁRGYI PROGRAMOK ÉS KÖVETELMÉNYEK

A.

GYAKORLATI NYELVI ISMERETEK

Négyéves egyetemi tanulmányai után a hallgató szó- és kifejezőképességének ki kell terjednie a mindennapi élet tárgyaira és fogalmaira, beszédfordulataira és tipikus helyzeteire; a kulturális élet területeire; szakterületének terminológiájára, a szakismeretek szabatos, szakszerű, vitaképes kifejezésére; az általános műveltség körébe tartozó tudományos-technikai témák idegennyelvű megértésére és megfogalmazására; a gazdasági, politikai és társadalmi élet általánosan használt szókincsére.

Minimális követelmény az általános és középiskolában elsajátítottakkal együtt mintegy 6 ezer szótári címszó és ezzel kapcsolatos 600 állandósult köznyelvű szókapcsolat aktív tudása, valamint 12-14 ezer szótári címszó ismerete.

Olvasás, - írás, -beszédértés, - beszédképesség fokán ismernie kell a mai élő nyelvet.

Stilusismeretének, stilusérzékének és receptív stiláris jártaságának olyan szintűnek kell lennie, hogy az idegennyelvű írásban és beszédben a feltűnő hungarizmusokat elkerülje, ismerje a köznyelvű beszéd- és fogalmazási fordulatokon belül alkalmazható szó- és kifejezőképesség stilusértékét.

Az elsajátított szó- és kifejezőképesség, a részletes nyelvi és stilisztikai ismeretek és készségek aktív birtokában:

- szótár használata nélkül folyamatosan olvassa az orosz nyelvű általános és filológiai szövegeket;
- tudja ezeket anyanyelvre fordítani a magyar nyelv és stilus normáinak megfelelően;
- könnyedén értse a mindennapi témájú, vagy a szakmai vonatkozású, normális sebességű orosz nyelvű élőbeszédet;

- a gyakorlati nyelvi ismeretek fejlesztését elsősorban az "Orosz beszédgyakorlatok", az "Orosz nyelvgyakorlatok", az "Orosz nyelvtani gyakorlatok" és az "Irodalmi szövegelemzés" c. tárgyak oktatása szolgálja;
- az ismeretlen szavakat és kifejezéseket olvasáskor és élőbeszéd hallgatása közben összefüggés alapján értelmezni tudja;
- írásban szabatosan, nyelvtani és helyesírási hibáktól mentesen fogalmazzon - nem követhet el hibákat a közhasználatu szókincs alkalmazása közben;
- magyar szöveg alapján hungarizmusoktól és súlyos nyelvtani hibáktól mentes fordítást tudjon készíteni;
- érje el az orosz nyelvű társalgásban való aktív részvétel szintjét;
- világosan és szabatosan, a nyelvtani szabályok biztos alkalmazásával, a legfontosabb stiláris rétegek tudatos elkülönítésével és feltűnő hungarizmusok nélkül beszéljen az adott idegen nyelven;
- kiejtése mind felolvasáskor, mind összefüggő beszédben, mind pedig dialógusban legyen korrekt, érthető és természetes, amely tanuskodik a kiejtési szabályok pontos ismeretéről; hangképzésben, hangsúlyozásban és hanglejtésben egyaránt legyen mentes a hungarizmusoktól és egyéb idegen nyelvi interferenciáktól, - közelítse meg az irodalmi nyelvi formát;

Az elsajátított ismeretek, jártasságok és készségek birtokában a hallgatónak kellően felkészültnek kell lennie arra, hogy az orosz nyelvet módszertani és pedagógiai tudásának segítségével a magyar anyanyelvűeknek a középiskolában eredményesen tanítani tudja.

1. Az "Orosz beszédgyakorlatok" c. tárgy programja

A tantárgy célja:

A mindennapi életben használatos szavaknak és kifejezéseknek az elsajátítása. A köznapi témákról való beszélgetés. Ujságokban található szövegeknek a megértése, fordítása. A témákkal kapcsolatos nyelvtani problémáknak a tudatosítása. Szinonimák közötti stíluskülönbségek tudatosítása. Az orosz szóbeli és írás-

beli fogalmazási készség kialakítása, az oroszról magyarra és magyarról oroszra történő fordítási készség kialakítása.

A tananyag tematikus részletezése

I. évfolyam

1-2. félévben heti 2 óra gyakorlat

Ismerkedés; család; életrajz; életkor. Család- és keresztnévek használata. Lakásunk; háztartás; munkanap; iskolai, egyetemi élet; iskolai kifejezések. Élelmiszerüzletben, áruházban, étteremben. Utazás; szálloda; szolgáltató vállalatok.

Követelmény: félévenként legalább két írásbeli dolgozat készítése, félév végén gyakorlati jegy szerzése a félévzáró írásbeli és az évközi munka alapján. Akinek a félévzáró írásbelije elégtelen és félévközi munkájának eredménye a 3,5-et nem éri el, elégtelen osztályzatot kap. A félévzáró írásbeliknél szótárt használni nem lehet. A többi évfolyamokon is ugyanezek a követelmények ebből a tárgyból.

II. évfolyam

1-2. félévben heti 2 óra gyakorlat

Pihenés, időjárás, mezőgazdaság. Sport; levelezés; posta; telefon; orvosnál; kórházban; testrészek; az ember külseje, jelleme; színház; mozi; cirkusz. Rádió; televízió; lemezjátszó; magneton; diavetítő. Ünnepek.

Követelmények: lásd az I. évfolyamnál.

III. évfolyam

az 1-2. félévben heti 2 óra gyakorlat

Elbeszélések különböző tematikus képek alapján. Mai orosz írók rövid elbeszélései, karcolatai. Fontos követelmény az írásbeli orosz nyelvi fogalmazási készség kialakítása.

Követelmények: lásd az I. évfolyamnál.

IV. évfolyam

1-2. félévben heti 2 óra gyakorlat

Ujságok és folyóiratok olvasása. Publicisztikai stílussal való ismerkedés.

Fontos követelmény a magyarról oroszra és az oroszról magyarra történő fordítási készség kialakítása.

Követelmények: lásd az I. évfolyamnál. A félévzáró írásbeli követelménye megegyezik az állami nyelvvizsgák követelményével, vagyis szótár segítségével 4 óra alatt kb. 20 sor terjedelmű magyar újságból vett szöveget kell oroszra és kb. 25 sor orosz újságból vett szöveget magyarra fordítani.

2. Az "Orosz nyelvgyakorlatok" c. tárgy programja

A tantárgy célja: szovjet /főként orosz/ és magyar országismereti tudnivalók elsajátítása s ezzel kapcsolatban fogalmazási, tolmácsolási és fordítási készségek fejlesztése. A tárgy oktatása folyamán figyelmet fordítunk különböző igekötős igék használatának a gyakorlására.

I. évfolyam

1-2. félév heti 2 óra

A tantárgy célja: az orosz nép történetének rövid áttekintése. Elsősorban azon történeti eseményekkel foglalkozunk, amelyek hozzásegítenek egyes orosz irodalmi művek, orosz történelmi tárgyú operák és képzőművészeti alkotások megértéséhez. A tárgy oktatása során megismertetjük a hallgatókat azokkal az operákkal és festményekkel is, amelyek az orosz történelem egyes eseményeivel kapcsolatosak.

Követelmények: gyakorlati jegy szerzése félévenként írásbeli dolgozat alapján. Elégtelen félévzáró dolgozat esetén a hallgató csak abban az esetben nem kap elégtelen osztályzatot, ha évközi munkája 3,5-nél nem rosszabb. A félév folyamán legalább két írásbeli dolgozatot kell írni.

II. évfolyam

1-2. félév heti 2 óra

A tárgy oktatásának célja:

A magyar idegenforgalommal kapcsolatos nyelvgyakorlás, beszéd-készség fejlesztése. Oroszról magyarra történő fordítási készség fejlesztése orosz újságokból vett, Magyarországgal kapcsolatos szemelvények, orosz íróknak magyar témájú írásai és oroszra fordított magyar irodalmi művekből vett részletek alapján.

A tantárgy programja:

Mi vonzza a külföldi turistákat Magyarországra? Utazás Magyarországra: utlevél, vízum, vámvizsgálat, vám- és devizarendelkezések. Magyarország építészeti műemlékei. Magyarország földrajzi helyzete, felszíne, ásványkincsei, éghajlata, folyói, tavai, növényzete, állatvilága. Magyarország történetének rövid áttekintése. Magyarország államigazgatási szervei és társadalmi szervezetei. A magyar zene; Bartók művei; Kodály: Hány János, Erkel: Hunyadi László.

Magyarország muzeumai, a magyar festészet, a magyar népgazdaság, a magyar konyha, a magyar oktatási rendszer. Színházak Magyarországon, a magyar filmművészet, magyar irodalom. Budapest, Debrecen és a Hortobágy, Szeged és környéke, Eger, Tokaj, Aggtelek, szülővárosom nevezetességei.

Követelmények: lásd az I. évfolyam követelményeit.

III. - IV. évfolyam

félévenként heti 1-1 óra

A tárgy oktatásának célja: az orosz beszédkészség, kisebb mértékben fordítási készség fejlesztése, a Szovjetunió tájaival, kulturájával, népeinek szokásaival kapcsolatos anyag alapján. Orosz dalok tanulása.

A tantárgy programja:

A Szovjetunió általános ismertetése, himnusza, cimere. A Szovjetunió népei, ásványi kincsei. Orosz erdők. Siskin - az erdők festője. Fák az orosz népköltészetben. Oroszország. Orosz emberek. A távoli északon. Északi tájakkal kapcsolatos irodalmi szemelvények. Moszkva nevezetességei, szovjet városok forgalma, Oruzsejnaja palota, orosz éttermekben, orosz ételek, orosz oktatási intézmények. Moszkva környéke, Szuzdal, Vladimir, Jaroszlav. Tájképfestészet, Tretyakov képtár, orosz festők. Leningrád és környékének nevezetességei. Szibéria, Novoszibirszk, Volga. Orosz színházi élett, orosz népművészet. Ukrajna, Balti köztársaságok, a Fekete-tenger partvidéke: Odessza, Krim, Szocsi, Kaukázusi köztársaságok, Középázsiai köztársaságok. Kiemelkedő orosz zeneszerzők, orosz tudósok.

Követelmények: lásd az I. évfolyamnál.

V. évfolyam

Az V. évfolyamon minden hallgató 5 hónapos gyakorlati részképzésben részesül a Szovjetunióban. A szovjetunióbeli gyakorlati nyelvi képzés célja az 1-8. félévben feldolgozott beszédgyakorlati és nyelvgyakorlati témák szélesítése, a nyelvi készségek frissen tartása és betetőzése. A szovjetunióbeli gyakorlati nyelvi képzés résztárgyai:

1. Fonetikai gyakorlatok, heti 2 óra, beszámoló
2. Irodalmi szövegolvasás, heti 2 óra, gyakorlati jegy
3. Köznapi témák, heti 1 óra, gyakorlati jegy

4. Stilisztikai gyakorlatok, heti 1 óra, beszámoló
5. Politikai és kulturális témákkal kapcsolatos beszélgetések, heti 3 óra, gyakorlati jegy
6. Országismereti előadások hallgatása és kirándulások, aláírás
7. Metodikai szemináriumok, iskolai látogatások, gyakorlati jegy

3. Az "Orosz irodalmi szövegelemzés" c. tárggyal

kapcsolatban a hallgatók az egyes félévek végén a következő terjedelmű orosz irodalmi szöveget kötelesek fordítani szótár nélkül:

Beszámoló az elolvasott anyagból a kollokviumokon vagy a kollokviumok előtt.

I. évf.	60 - 60 oldal
II. "	120 - 120 "
III. "	240 - 240 "
IV. "	350 - 350 "

4. Orosz fonetikai gyakorlatok I. évfolyam

1-2. félév, heti 1-1 óra

A tantárgy céljai

A hallgatók orosz nyelvi kiejtésének egységesítése a mai orosz irodalmi nyelv normáinak megfelelően. A tárgy oktatása során különös figyelmet fordítunk a hallgatók orosz nyelvi artikulációs bázisainak megszilárdítására, az egyes hangok magyartól eltérő képzésére, valamint az orosz intonáció alapvető típusainak elsajátíttatására.

Tantárgyi program:

1. A hallgatóknak meg kell ismerkedniük a fonetikai alapfogalmakkal, alapegységekkel, a transzkripció szabályaival. A tárgy követelményei közé tartozik folyamatos szövegek transzkribálása, illetve transzkripciós szövegek áttétele.

2. Magánhangzók. A hangsúlyos és hangsúlytalan magánhangzók képzése. Különös figyelmet fordítunk az képzésére és a hangsúlytalan magánhangzók minőségi és mennyiségi redukciójára.

3. Mássalhangzók. Zöngés és zöngétlen, kemény és lágy mássalhangzók. Különös figyelmet fordítunk a z, s és l hangok, valamint a lágy mássalhangzók kiejtésére /főleg a bialbiális és labiodentális lágy mássalhangzókra/.

4. A hangok egymásra hatása a beszéd folyamatában. Magánhangzók redukciója hangsúlytalan helyzetben, mássalhangzók zöngétlenedése, zöngésedése, pozíciós lágyulása.

5. Intonáció.

Az 5 alapvető intonációs típus elsajátítása.

Követelmény: Az első félévben gyakorlati jegy, a második félévben kollokvium.

5. A "Bevezetés a nyelvtudományba" c. tárgy programja

A tantárgy célja:

Ez a kollégium fontos előkészítője a nyelvszakos tanárok nyelvészeti szakképzésének. Feladata: megismertetni a hallgatókkal a nyelvtudomány általános problematikájának alapjait, s ezzel áthidalni azt a szakadékot, amely a középiskolai nyelv- és nyelvtanoktatás és az egyetemi nyelvészeti szakképzés között van; másrészt -- előzetes áttekintést adva -- segíteni őket abban is, hogy a további szaktanulmányoknak némileg mozaikszerűen előtűnő studiumait egymáshoz kapcsolhassák és egymásra vonatkoztathassák majd.

Tananyag:

A nyelv fogalma, társadalmi szerepe, gondolkodásunkhoz kötöttsége; jelszerűsége, rendszerszerűsége, konvencionálisága.

A hang két arculata /fizikai és nyelvi/ s a hangtan két as-

pektusa /fonetika és fonológia/. -- A morféma kettőssége /hangalak és jelentés/, ezek egysége /formai és szemantikai minimum/; alaknak, jelentésnek és a köté kapcsolatának konvencionalitása. Morfémaalternáció, morfonológia, morfonetika. Morfémaosztályok. Elemi és szerkesztett jelek; a jelek két fő osztálya /lexéma és gramméma/, alosztályaik. -- A beszédben felhasznált minimum: a glosszéma. Fajtai és szerkezettypusai. A glosszéma beépülésének két formája: a szintagmatag és a mondatfunkciós rész. A szintagma és a mondat szerkezeti és nagyságrendi eltérése. -- Áttekintés; a beszédbeli szerkezeti kapcsolatok és a nyelvbéli paradigmikus kapcsolatok.

A nyelv működése és fejlődése. A nyelvi megoszlás: vízszintes tagolódás /nyelvjárások/, függőleges tagoltság /csoport- és rétegnyelvek/. A fejlődés alapvető oka, kikényszerítője /a kommunikációs szükséglet változása/ és konkrét lefolyásának szabályozója /a rendszer állománya és alkata/. A változások főbb formái.

A nyelvtudományi vizsgálódás fajtái, tárgya, szemlélettypusai, magatartásformái; kapcsolata más tudományokkal; autonómiájának kérdése.

A nyelvtudomány történetéből: kezdetek a klasszikus ókorban; a logikai kötöttség kora, a lélektani kötöttség kora; a történeti vizsgálódás kifejlődése, a leíró vizsgálat kialakulása. A mai sokszínűség.

Irodalom

Kötelező: Deme László: A nyelvről -- felnőtteknek /Gondolat, 1966/. -- Ferdinand de Saussure: Bevezetés az általános nyelvészetbe /Gondolat, 1967/. 5--72, 91--127 és 287--289. -- Részletek a "Novoe v lingvisztike" c. gyűjteményes sorozatból, a 3. foglalkozási órán közlendő kijelölés szerint.

Ajánlott: Gombocz Zoltán: Nyelvtörténeti módszertan /A magyar nyelvtudomány kézikönyve 1. füzet, 1922/. -- Tompa József szerk.: A mai magyar nyelv rendszere /Akadémiai Kiadó, 1961/. I. kötet 7--37 és 143--192. -- Kelemen János: Mi a strukturalizmus? /Kossuth, 1969/. 24--55.

Módszer:

A tárgy oktatására 14 óra az előirányzott keret. Ebből 12 óra előadás, gyakorlati példákkal, alkalmazásmintákkal, az orosz nyelv szerkezetére is tekintettel; 2 óra pedig -- célszerű időben elhelyezett -- konzultáció az olvasmányanyag és az alkalmazás problémáiról.

A számonkérés formája:

A kollégiumból gyakorlati jegyet kell szerezni. Ennek alapja rövid írásbeli elemzés a tanultak és a bemutatott minták alapján, orosz nyelvi példákon.

Követelmények:

Elsősorban a gyakorlati alkalmazás készsége, a tematikus felsorolás szerint, az előadások és a rajtuk bemutatott minták, továbbá a feltüntetett szakirodalom alapján.

6. A "Bevezetés a szláv nyelvtudományba" c. tárgy
programja

A tantárgy célja:

Alapvető ismeretek közlése a szláv nyelvekről. A nyelvek genealógiai és morfológiai osztályozása. A nyelvrokonság bizonyítékai. Az indoeurópai nyelvcsalád: kentom-satem nyelvek. Az indoeurópai alapnyelv. A szláv nyelvek helye az indoeurópai nyelvcsaládban. A szláv őshaza kérdése. Az ősszláv nyelv legfontosabb hangfejlődési tendenciái /szótagharmónia és növekvő hangzóság/. Az ősszláv nyelv fontosabb morfológiai innovációi. Ősszláv dialektusok és az ősszláv nyelv felbomlása. A keleti, déli és nyugati szláv nyelvek osztályozásának legfontosabb kritériuma. A keleti, déli és nyugati szláv nyelvek jellemzése. Tipológiai osztályozás. A szláv nyelvek legfontosabb fonetikai és morfológiai sajátosságai.

Irodalom

Kötelező: Dr. Deme László: Az általános nyelvészet alapjai /Bratislava, 1969. 185-212./; Ferdinand de Saussure: Bevezetés

az általános nyelvészetbe /Budapest, 1967. 263-286/; Antal László, Csongor Barnabás, Fodor István: A világ nyelvei /Budapest, 1971. 5-29; 65-68/; Karel Horálek: Bevezetés a szláv nyelvtudományba /Budapest, 1967. 86-115; 146-182/.

Ajánlott:

Karel Horálek: Bevezetés a szláv nyelvtudományba /Budapest, 1967. 443-485/; Mario Pei: Szabálytalan nyelvtörténet /Budapest, 1966. 24-57; 279-283; 316-324/; Tegye Imre- Vekerdy József: Bevezetés az indoeurópai nyelvtudományba /Tankönyvkiadó. Budapest, 1965. 25-58/.

Követelmények:

A kollégium számonkérése az I. év második féléve végén írásbeli dolgozat formájában azámonként osztályozott beszámoló révén történik.

B.

NYELVÉSZETI ISMERETEK

Követelmény:

A szigorlat a korábbi gyakorlati nyelvi és nyelvtani ismeretek, valamint a mai orosz nyelvi elméleti és kollégium anyagának szintézisét jelenti. Így a különböző nyelvi jelenségeknek a nyelvi rendszer egészében való elhelyezése, az egész részeként való értelmezése, a nyelvi elemeknek működésükben és kölcsönhatásukban való bemutatása, az összefüggések meglátása képezik a teljesítmény elbírálásában a fő szempontokat.

A hallgatónak számot kell adnia nyelvtörténeti, azaz lingvisztikátus és dialektikus lényeglátásról; jártasnak kell lennie a mai orosz nyelv hangtani és nyelvtanirendszer-strukturáinak történeti /rekonstruáló, etimológizáló, stiláris/ elemzésben egyrészt az orosz nyelvnek más szláv, illetve indoeurópai nyelvekkel történő összehasonlítása útján, másrészt e strukturáinak a genetikailag és tipológiailag más rendszerű magyar nyelvvel való kontrastációja alapján.

A kollokviumokon megkövetelt tételes tárgyi ismeretek, az egyetemi gyakorlati foglalkozásokon és az óránkívüli önálló munkával kialakított gyakorlati nyelvi képességek /helyes kiejtés, a mondanivaló folyamatos -- grammatikailag és stilisztikailag kulturált -- orosz nyelvi kifejezés/ mellett a szigorlat megköveteli a szakismeretek komplex áttekintését és egy magasabb fokú tudományos absztrakcióit is.

Az "Ószláv nyelv" c. tárgy programja

A tantárgy célja

A nyelv oktatásának feladata, hogy az orosz szakos egyetemi hallgatók megismerkedhessenek a szlávok legrégebbi irodalmi és kultikus nyelvével, a szláv írásbeliség kialakulásával, az egyházi szlávnak az oroszra tett hatásával és eligazodjanak a szlavisztika elemeiben.

Tananyag:

Az ószláv nyelv meghatározása, az ószláv nyelv redakciói, az egyházi szláv fogalma. Az ószláv nyelv írásbafoglalása, a szláv írásbeliség kialakulása; az ószláv nyelv hangrendszere és annak történelmi előzményei; az ószláv nyelv alaktani rendszere és kialakulásának előzményei; az egyházi szláv nyelv hatása az orosz irodalmi nyelvre; a szláv filológia történetének vázlata.

A szláv nyelvek oktatásához szükséges valamennyi tankönyv és segédkönyv biztosítva van. Az ószláv nyelv oktatásához a következő tankönyvek és segédkönyvek állnak rendelkezésünkre:

Baleczky Emil- Hollós Attila: Ószláv nyelv /Tankönyvkiadó. /Budapest, 1968. 167./; Baleczky Emil: Szöveggyűjtemény az orosz nyelv történetének tanulmányozásához /Tankönyvkiadó. Budapest, 1963. 28-39./.

A két szemeszter alatt elvégzendő anyag terjedelme: 167 lap + a szöveggyűjtemény feldolgozásra szánt 13 lapja.

A képzési idő előadások és szemináriumok között oszlik meg.

A szemináriumok általában anyagkövető jellegűek, de van kö-

zöttük új anyagot feldolgozó szeminárium is. Céljük, hogy a hallgatókat megismertessük a nyelvészeti munka elemeivel. A heti, illetve a két szemeszter óraszámát a következőképpen osztjuk meg:

	1. félév	2. félév	Összesen
előadás	2	1	24+12
szem.	-	1	12

Az említett tankönyveken kívül rendelkezésünkre áll Karel Horálek: "Bevezetés a szláv nyelvtudományba" c. könyve, amelyet segédeszközként használnak hallgatóink. Kötelező irodalomként a következő fejezeteket szánjuk egyéni feldolgozásra:

A szlávok nyelvi rokonsága /35-43./; A szláv nyelvek földrajzi elterjedése /43-48./; A szláv nyelvek fő csoportjai /48-53./; A szláv nyelvek viszonya a szomszéd nyelvekhez /53-58./; A szláv összehasonlító nyelvtudomány történetének rövid vázlata /394-409./

Követelmény:

Az ószláv nyelv hangtanának és alaktanának összehasonlító -- történeti szempontú -- ismerete, továbbá a kijelölt ószláv szövegek ismerete és elemzése hangtani és alaktani szempontból.

Az "Orosz nyelvtörténet" c. tárgy programja

A tárgy oktatásának feladata, hogy orosz szakos hallgatóink megismerkedjenek azokkal az alapvető hangtani és alaktani folyamatokkal, amelyek a mai orosz nyelv rendszerének kialakulásához vezettek, eligazodjanak a mai orosz nyelv archaikus elemei között.

A tananyag:

A keleti szláv nyelvek és helyük a szláv nyelvek között; az orosz nyelv történetének feladata, az orosz nyelvtörténet periodizációja; az orosz nyelvtörténet forrásai; az óorosz nyelv; az orosz magánhangzórendszer legfontosabb hangfejlődési tendenciái; az orosz alaktani rendszer kialakulása; a mai orosz nyelv hangrendszerének és alaktanának archaikus elemei.

Az orosz nyelvtörténet oktatásához a következő tankönyvek és segédkönyvek állnak rendelkezésre:

Péter Mihály: Orosz történeti nyelvtan I. /Tankönyvkiadó. Budapest, 1969. 114./; Balezky Emil: Szöveggyűjtemény az orosz nyelv történetének tanulmányozásához /Tankönyvkiadó. Budapest, 1963. 43-69./;

A két szemeszter alatt elvégzendő anyag terjedelme kb. 260 oldal, valamint a szöveggyűjtemény feldolgozásra szánt 26 lapja.

A két szemeszter előadások és szemináriumok között oszlik meg. A szemináriumok anyagfeldolgozó jellegűek, de van közöttük új anyagot feldolgozó szeminárium is, amelyen a hallgatók jártasságot szerezhetnek a nyelvtörténeti kérdések feldolgozásában. A heti, illetve a két szemeszter óraszám a következőképpen oszlik meg:

	1. félév	2. félév	Összesen
előadás	1	2	12+24
szeminárium	1	1	24

A kötelező irodalom feldolgozása egyénileg történik, amelyről a szemináriumi foglalkozásokon számolnak be a hallgatók. A kötelező irodalom a következő:

L.P. Jakubinszkij: Drevnyerusszkij jazik /Moszkva, 1953. 139-157- fonetika; alaktan: 186-206; 223-254/; K. Horálek: Bevezetés a szláv nyelvtudományba /Budapest, 1967. "A szláv irodalmi nyelvek történetének rövid áttekintése" c. fejezet: 279-291; 304-311/.

Ajánlott irodalomként a Nagy Szovjet Enciklopédia orosz nyelv címszavát jelöljük meg.

Vizsgakövetelmény:

Az I. szigorlat tárgyát az ószláv és óorosz nyelvtörténet anyaga képviseli. A szigorlati kérdéseket az MM-től kapott program szerint állítjuk össze.

A "Mai orosz nyelv" c. tárgy programja

1. Fonetika, fonológia, helyesírás

Az orosz beszéd szegmentális elemei :

Fonetikai egységek /szólam, beszéd-szakasz, szó, szótag, hang/ meghatározása, rendszerbeli helyük és szerepük megvilágítása. Hangsúlyos és hangsúlytalan magánhangzók izoláltan és különféle környezetekben, ezek artikulációs jellemzése részletesen, akusztikai jellemzése alapvonásaikban. A beszédhangok pozicionális meghatározottsága az orosz hangsorban. Az orosz artikulációs bázis a magyarral való összevetésben. A beszéd mechanizmusa általában és az orosz beszéd mechanizmusa konkrétan. A hallás szervei és a beszéd-percepció mechanizmusa.

Az orosz nyelv fonémarendszere: a magánhangzó és mássalhangzó fonémák rendszere a moszkvai fonológiai iskola elvei alapján, a leningrádi iskola alapelveinek ismerete.

Az orosz beszéd szupraszegmentális elemei: az orosz szóhangsúly fonetikai természete és nyelvi funkciói. Az orosz beszéd dallama, dinamikája és ritmusa, különös tekintettel a komponensek fonetikai mibenlétére és a nyelvi funkciójukra; a legfontosabb dallamformák, dinamikai és ritmikai konstrukciók gyakorlati bemutatása, használatának leírása és a magyar ekvivalensekkel való összevetése.

Az egyes beszédstílusok alapvető megkülönböztető jegyei. Az orosz kiejtési norma kialakulása, az "irodalmi" kiejtés lényeges fonetikai sajátosságai, a kiejtésjavítás fonetikai alapjai és módszerei.

Hang- fonéma - betű kapcsolata, az orosz írásrendszer /"grafikai"/ jellemzése. Az orosz helyesírás alapelvei; az orosz helyesírás történetének ismerete alapvonásaiban.

2. Szóképzés és alaktan

A szó morfológiai szerkezete /szóelemek/. A szóképzés eszközei és módjai átfogó, rendszerező áttekintésben. A szóképzés és formaváltoztatás sajátosságai.

A nyelvtani kategória fogalma és fajtái. A nyelvtani forma és jelentés értelmezésének problematikája. A szófaj fogalma, a

szógaajiság kritériumai. A szófajok osztályozása - az osztályozás alapelvei, osztályozási rendszerek fejlődéstörténeti áttekintése. A különböző szófajok szófajiságának kiejtése /főnév, melléknév, számnév, névmás, határozószó, állapotszófaj, ige/. Formaszavak meghatározása, fajai és alaktani sajátosságai. Az indulatszók az oroszban. A névszói formák paradigmaticus és szintematikus láncolata.

Az egyes névszói kategóriák nyelvtani tartalma /szemantikája/ és kifejezési formái /az eset, szám, nem, élő-élettelen/. Az ige jellemző alaktani kategóriái: személy, idő, szemlélet, mód, faj. Igenevek. A különböző szófajok képzése, a szófaji átcsapás esetei az oroszban. A nyelv írott és beszélt változatának alaktani sajátosságai.

3. Mondattan

A hagyományos mondattani alapfogalmak: szószerkezet, a szavak közötti mondattani viszonyok fajtái, kifejezőeszközök. A főmondatrészek és alárendelt mondatrészek, A mondat meghatározása, a mondatfajták osztályozásának szempontjai szerkezet és kommunikatív cél szerint. A mondat felfogása a generatív nyelvtan transzformációs modellje szerint. A közvetlen összetevők fogalma. Magmondatok és transzformációk, kétförészes magmondatok: a nominális rész és a verbális rész /NP-VP/ kérdései. Kétförészes transzformált mondatok az alkalmazott transzformációk szerint csoportosítva: a tulajdonképpeni transzformációk, a beékelő transzformációk, a mennyiségi transzformációk. Az egyeztetés kérdései. Az egyförészes mondatok.

A hiányos mondatok. Az összetett mondatok fajtái az összeszerkesztés alapján. Szórendi kérdések az egyszerű és az összetett mondatban. A mondat kapcsolata az itélettel; a mondat aktuális tagolásának kérdése. A mondatnál nagyobb szövegegységek néhány szabályszerűsége. A fontosabb határozói viszonyok /hely,- idő,- módhatározók/. Főbb kifejezési eszközei a mai orosz nyelvben. A mondattan stilisztikai elemei.

4. Szójelentés és szókészlet

A szókészlet rendszerszerűsége. A szójelentés fogalma és változásai, frazeológia.

A szavak alaki jelentésbeli egyezése, rokonsága, eltérése. Az orosz szókincs rétegei az eredet szerint. Az orosz nyelv jövevényszavai. A szókészlet társadalmi rétegződése - csoportnyelvek. Szakszókincs és irodalmi nyelv. A szókészlet földrajzi rétegződése - nyelvjárások. A szókészlet változásai és stílusértéke.

Kötelező olvasmányok mai orosz nyelvből

Minden félévben a hallgatóknak el kell olvasniuk 3-3 orosz folyóiratokban vagy gyűjteményes kötetekben megjelent cikket vagy pedig 1-1 mai orosz nyelvvel foglalkozó könyvet.

IRODALMI ISMERETEK

A tárgy oktatásának feladata

Követelmény :

A hallgatóknak biztosan kell tájékozódniuk az orosz és szovjet-orosz irodalom történetében. Olvasmányi élményekre támaszkodva, továbbá kötelező és ajánlott szakirodalomból merítve, ismereteit szabatosan és folyamatosan, orosz nyelven kell közölnie. Az eredményes szigorlat további feltételei: az orosz történelem, a filozófiatörténet, a marxista esztétika és irodalomelmélet szükségszerinti, az adott téma igényének megfelelő alkalmazása. Ezen "alapozó" ismereteket a hallgató részben a kötelező, részben az ajánlott előadások, szemináriumok keretében vagy önképzés útján szerezhethi meg. A hallgatónak számot kell adnia az orosz irodalom fejlődési folyamatáról, az orosz irodalom, kritika, esszé és publicisztika fejlődéséről és világirodalmi jelentőségéről. Tisztában kell lennie a korszakolás problémáival, behatóan kell ismernie egy-egy korszak irodalmi életét leginkább reprezentáló írók, költők életművét és helyüket koruk társadalmi és irodalmi életében. Világos képet kell formálnia az irodalom fejlődésének főbb szakaszairól, az irodalmi irányzatokról és mozgalmakról, azok jellemzőiről. Tájékozódnia kell az egyes írók világnézetében, szemléleti fejlődésében, a különböző irodalmi

műfajok alakulásában és változásaiban, ezek sajátosságaiban, az irodalomelmélet, a vers,- próza, dráma-elemzés és általában a műelemzés problematikájában. El kell olvasnia -- zömében eredetiben -- a kötelező olvasmányi jegyzékbe felvett műveket. Főbb vonalakban ismernie kell az irodalom és más művészeti ágak kölcsönhatását. Ezen belül az adott kor kulturális életét, a képzőművészeteket, zene, színház és filmművészet fejlődésének alapvető jellegzetességeit. Otthonosan kell mozognia az orosz-magyar irodalmi kapcsolatok problémakörében, ismernie kell a klasszikus értékű alkotások magyar fordításait, fordítóit, fogadtatását. Ismernie kell a fontosabb irodalomtörténeti kézikönyveket, monográfiákat, valamint szépirodalmi, irodalomtörténeti és szakfolyóiratokat.

A tárgy programja

NÉPKÖLTÉSZET

A népköltészet specifikuma, keletkezése, fejlődése, műfajai; az orosz hősi eposz /bylina/. A bylinák hősi eszménye, tematikája, művészi jellemzői. A történeti énekek típusai, formai jellegzetességei. Az orosz népmese műfaja, művészi eszközei. Az orosz népballada és népdal. A népköltészet szerepe az orosz irodalom fejlődésében a régi orosz irodalomtól a XX. századi vers és próza megújulásáig.

OROSZ IRODALOM

1. A régi orosz irodalom /XI-XVII. sz./

Az "irodalmiság" fogalma és jellemzői az orosz középkorban. A fontosabb műfajok jellemzése. A régi orosz irodalom korszakolása. Az évkönyvirás kezdetei és forrásai. Az évkönyvirók történelemszemlélete. A népköltészetű motívumok jelentősége az évkönyvekben. Az "Igor ének" műfaja, eszmei mondanivalója, a hősök és a természet ábrázolása, a mű stílusa, ritmikája. A feudális széttagoltság kora és a területi irodalmak kialakulása. A tatár hódoltság korát tükröző elbeszélések. Az egységes orosz állam kialakulásának tükröződése a XVI. sz. publicisztikájában. A világirodalom fejlődése, a világi hős megjelenése a XVII. sz. irodalmában. A szatirikus irodalom műfaji és művészi

eszközei . A raszkolnyik mozgalom és irodalma. Avvakun főpap életirása. A műfaj ujszerűsége, stílusának jelentősége az orosz irodalom fejlődésében. Az orosz verselés /Szimeon Polockij/ és az orosz színház kezdetei.

2. A XVIII. századi orosz irodalom

A XVIII. századi orosz kultúra vívmányai; az orosz társadalmi gondolat fejlődése. I. Péter reformjai. Az orosz felvilágosodás európai kapcsolatai és sajátosságai. Az orosz felvilágosodás főbb szakaszai. Az irodalmi irányzatok kérdése /klasszicizmus , barokk/. A kérdéssel kapcsolatos irodalomtörténeti viták. A kantyemir szatíra mint az orosz realizmus előretörésének kezdeti mozzanata.

Lomonoszov szerepe és helye az orosz irodalomban. Ódáinak sajátosságai. Tregyiakovszkij és Lomonoszov verstani formája. Lomonoszov elmélete a három stílusról. Szumarov a klasszicista. Szerepe az orosz drámaírás megalapozásában.

A klasszicizmus uralkodó pozíciójának megengedése a különböző műfajokban. Az irodalom mint a társadalmi-politikai harcok színtere. Novikov szatirikus folyóiratai.

Fonvizin társadalmi vigjétékai. A szatirikus bírálat tárgya és módszere. Fonvizin klasszicista vonásai és realista elemei.

Ragyiscsev filozófiai, történelmi és irodalomtörténeti viták Ragyiscsevről. Utazás Pétervárról Moszkvába c. könyvének eszmei mondanivalója. A könyv műfaja, az író módszere.

Gyerzsávin érdeme az orosz líra megteremtésében. Az óda-műfaj megújítása Gyerzsávin költészetében. Tematikai és stílusbeli gazdagságának hatása a XIX. és a XX. század költőire. A szentimentalizmus filozófiai gyökerei, esztétikájának jellemző ismérvei, s ezek jelentkezése Karamzin műveiben. Szentimentalizmusának sajátosságai, világnézetének ellentmondásos volta, írói módszerének vívmányai és korlátai. Szerepe az orosz irodalmi nyelv kialakításában.

3. A XIX. sz. irodalma

Az orosz irodalom nemzeti irodalommá válásának folyamata és világirodalmi jelentőségének kezdetei. A század eszmei irányzatai /a felvilágosodás különböző formái, utópizmus, szlavofilek, zapadnyikok, forradalmi demokratizmus, narodnyikizmus, a századvég áramlatai/. Irodalmi irányzatok: a klasszicizmus és szentimentalizmus továbbélése; a romantika válfajai - dekabrista romantika /Rilejev/ és pszichológiai romantika /Zsukovszkij/. A kettő szintézise Puskin romantikájában. A századforduló prorealisztikus törekvései /Krilov, Gribojedov stb./. A XIX. századi realizmus elindítói /Puskin, Lermontov, Gogol/. Gogol és a naturális iskola. A kritikai realizmus kialakulása. A 60-70-es évek realista irodalma. Új törekvések a realizmuson belül a 80-90-es években.

A századvég modern irányzatai. Mai viták a XIX. sz. irányzatairól, különös tekintettel a romantika és realizmus vitáira.

Az uralkodó műfajok és műformák váltakozása /lirából etikába, költészetből prózába; az orosz regény klasszikus korszaka; a kis próza előretörése a század végén/.

A XIX. századi orosz kritika történetének főbb irányzatai és ezek reprezentánsai, főbb folyóiratok, viták. A XIX. század periodizációja. A korszakolás különböző lehetőségei és periodizációs viták.

Puskin: a modern költészet megteremtése. A puskini lira teljessége. Romantikus és realista poémák. A puskini verses regény /Anyegin/. A "felesleges ember" típusának megjelenése. A modern orosz próza kezdetei /kispróza és regény; történelmi típusok, a kis emberek, a kor hőseinek ábrázolás/. A drámairó Puskin. Puskin meséi. A "népiség" problémái művészetében.

Lermontov politikai, érzelmi és gondolati lirája és poémái. Drámai kísérletek. A "Korunk hőse" mint új regénytípus az orosz próza történetében. /A ciklikusan felépített pszichológiai és analitikus regény/.

Gogol. Humor, satíra, fantasztikum, groteszk és líraiság a gogoli prózában. Folklór és modern irodalmi törekvések egybekapcsolása korai elbeszélőciklusaiiban. Modern városi életérzések és kisember típusok a Pétervári elbeszélésekben. A Holt lelkek -- a prózai poéma satirikus koncepciója. A gogoli dráma. Az orosz filozófiai esztétika képviselői: Venevityinov, Odojev-szkij, Sztankievics.

Belinszkij szerepe a naturális iskola létrejöttében, az orosz próza és különösen a regény felvirágzásában, a realista módszer elvének kidolgozásában.

Az orosz utópista szocialista kritika és Val. Majkov.

Hercen szépirodalmi művei /a filozófiai utkeresés és a felesleges embertípus egybekapcsolása/; publicisztikája, politikai és filozófiai tevékenységének hatása. Emlékiratai.

Goncsarov regénytrilógiája. Pszichológiai ábrázolás és objektivitás összekapcsolása.

Tyutcssev. A nyugat-európai és orosz romantikus, klasszicista és korai szimbolista elemek sajátos ötvözete és továbbfolytatása Tyutcssev költészetében.

Turgenyev a műfajok és műnemek variálása Turgenyev oeuvre-jében. Hőstípusok /a parasztábrázolás új vonásai, felesleges emberek és cselekvő hősök/. A Turgenyev-regény poétikája. Turgenyev szerepe az orosz irodalom nyugat-európai népszerűsítésében.

Osztrovszkij és az orosz nemzeti színjátszás.

Csernisevszkij regényei

A forradalmi demokrata kritika: Csernisevszkij esztétikája és kritikusi tevékenysége. Dobroljubov kritikai munkássága. Piszárev és a korai pozitívizmus.

A XIX. század második felének költészeti irányzatai /Nyekraszov, Tyutcssev, Fet, Majkov, Nadszon/.

Nyekraszov és a forradalmi demokrata mozgalom. Irodalomszervezői tevékenysége /40-70-es évek/. Lírájának alaptónusai. Elbeszélő-költeményei.

Szaltükov-Sosedrin szatirikus elbeszélései, groteszk regénye, pszichológiai fejlődésregénye, publicisztikája és meséi. Szatirájának sajátosságai.

Dosztojevszkij a modern polgári regény szociális és pszichológiai irányának egybekapcsolása Dosztojevszkij korai műveiben. A szociális, pszichológiai és az ideológiai mozzanatok kereszteződése a nagy regényekben. Dosztojevszkij fejlődésének szakaszai és viták "fordulata" körül. Dosztojevszkij regénytípusa és az arról folytatott viták. Jellemző típusok és szituációk regényeiben. Dosztojevszkij és a világirodalom.

Tolsztoj pályájának főbb korszakai. Világnézeti "fordulata". Kisprózája /korai elbeszélései, a 70-80-as évek un. paraszt-elbeszélései; kisregények/. Publicisztikája, drámái; pedagógiai tevékenysége. A Tolsztoj-i nagyregény három típusa. A "kereső hős" mint továbblépés a "felesleges ember" problémakörén. Pszichologizmusa. Cselekménytípusok. Tolsztoj világirodalmi szerepe.

Az utód forradalmi demokrata kritika, a narodnyik és a századvég kritikusai.

Korolenko szépprózája és publicisztikája

Csehov pályájának főbb szakaszai, jellegzetes témái és hősei. A modern századvégi orosz novella megteremtése. Az orosz dráma új típusa. Világirodalmi sorsa.

4. A századforduló orosz irodalma

A századforduló irodalmának orosz tradíciói és a nyugat-európai hatás problémája. A realista törekvések és a különféle modern irányzatok együttes jelentkezése és kölcsönhatása. A kritikai realizmus "új hulláma" és fő képviselői /Andrejev, Bunyin, Kuprin, Gorkij/. A romantika fellendülése, módszer- és magatartásbeli megnyilvánulásai. A neoromantika /Gorkij, avantgard-csoportok stb./ sajátos vonásai. A naturalizmus változatos formái Bunyin, Kuprin, Podjacsev és Gorkij műveiben. Az orosz impresszionizmus /Bunyin/. A korai expresszionizmus és Leonyid Andrejev munkássága. A szimbolizmus elmélete és gyakorlata.

Blok és Brujosz lírája, Belij és Szologub regényei. Az akveizmus elmélete és gyakorlata /Ahmatova, Bumiljev, Mandolstan/. A futurizmus elmélete és gyakorlata. Majakovszkij versei, poémái. Hlebnjov nyelvi kísérletei. A szocialista irodalom /Gorkij, Szerafimovics, Bednyij, proletárköltők/ kialakulása. Gorkij munkássága: elbeszélései, drámái, regényei és irodalmi tanulmányai.

A századforduló irodalomelmélete és kritikája. Plehanov esztétikai alapvetése. Lenin tanulmányai és cikkei a művészetről, irodalomról; Vorovszkij kritikai munkássága, Lunacsarszkij cikkei.

SZOVJET-OROSZ IRODALOM

1. A forradalom és a polgárháború /hadikommunizmus/ időszaka /1917-1920/

A költészet mint vezető műfaj. A romantika tulsulya, planetáris, kozmikus jellege. Majakovszkij, Gyeremjan, Bednij és a Proletkult-költők agitációs költészete. Blok "12" c. poémája.

A korszak irodalmi csoportjai: szkiták, szimbolisták, akmeisták, futuristák, Proletkult. Viták a kulturális örökséghez való viszonyról, a futurizmusról és a proletkultról.

A korszak drámai irodalma /Majakovszkij és Lunacsarszkij/.

Az OPOJAZ fő képviselőinek /Fjehenbaum, Sklovszkij, Tinjanov stb/ irodalomelméleti programdokumentumai és tanulmányai. Lenin a Proletkultról. Lunacsarszkij irodalompolitikai írásai, felszólalásai.

2. A 20-as évek irodalma /NEP-korszak, 1921-1929/

A korszak irodalmi csoportjai: Szerapion testvérek, Kuznyica, Oktyabr, RAPP, LEF, imaginizmus, konstruktivizmus, Pereval. Viták a proletárirodalomról, az utitársakról, a hagyományról és újításról, a társadalmi megrendelésről, az emberábrázolás problémáiról, az SZKP irodalompolitikájáról, az irodalomtudomány módszereiről, polémia Majakovszkij poémáiról és drámáiról. Fagyevjev, Bábel, Oless, Gladkov, Filnyak, Bulgakov és mások műveiről.

A 20-as évek irodalmi folyóiratai /Pecsaty i revoljucija, Krasznaja nov, Novij mir, Oktyabr, LEF, Na posztu, Na lityeraturnom posztu stb/.

A kispróza uralkodó szerepe. A kor novellisztikájának főbb irányai. Gorkij, Bábel, Grin, Ivanov, J. Katajev, Leonov, Nyeverov, Olesa, Pausztovszkij, Bilnyak, Platonov, Solohov, Veszjelij, Zamjatyin, Zosczenko elbeszélései.

A kispróza főbb stílusirányai: groteszk, szkaz, dinamikus és ornamentális próza, naturalizmus /bitovizm/. A romantikus naturalizmus.

Az újrealista regény fokozatos előtérbe kerülése. A polgárháború témája a szépprózában /Szerafimovics, Furmanov, Fagyjev, Lavrenyov, Bábel, Ivanov, Solohov, Fegyin/. Az újjáépítés erkölcsi problematikáját tárgyaló művek /Gladkov, Olesa, I. Katajev, Leonov, Romanov/.

A szatirikus próza /Bulgakov, Ehrenburg, Platonov, Zosczenko, Ilf-Petrov/. A történelmi regény /Tinjanov, A. Tolsztoj/. Gorkij "Artamonovok" c. műve.

A korszak drámairodalma /Bulgakov, Trenyev, Majakovszkij/.

A 20-as évek költészete /Ahmatova, Aszejev, Bagrickij, Kirszanov, Mandelstan, Paszternak, Szelvinszkij, Cvetajeva, Szvetlov, Tyihonov, stb/. Jeszenyin lírája. Majakovszkij versei, poémái.

Lunacsarszkij, Boronszkij és Polonszkij kritikai és irodalompolitikai munkássága, Gorkij kritikái és irodalomszervező tevékenysége.

Lenin irodalmi nézetei /a kulturális örökséghez, a szatirához és az igazsághoz való viszony problematikája/.

Az SZKP irodalompolitikája.

A kiemelkedő színházrendezők /Mejerhold, Tairov, Sztanyiszlavszkij/ és filmrendezők /Ejzenstejn, Pudivkin, Dovzszenko/ munkássága.

3. A 30-as évek irodalma /1930-1941/

Az irodalmi csoportok felszámolása /1932/ és egységes írószövetség létrehozása /1937/. A szovjet írók első kongresszusa és nemzetközi visszhangja. Viták a drámairodalomról, a nyelvről, a nyugati irodalomhoz való viszonyról, a szocialista realizmus

problémáiról. A szocialista realizmus fogalom kialakulása és első értelmezése /Fagyeejev, Gorkij, Lunacsarszkij, Zsdanov stb/.

A szocialista építés regényei /Leonov, V. Katajev, Solohov, Ehrenburg, Pausztovszkij, Meliskin stb/. A forradalmi romantika Nyikolaj Osztrovszkij műveiben. A monumentális regényeposz alkotásai /Gorkij: Klim Szamgin élete; Solohov: Csendes Don; A. Tolsztoj: Golgota/, és a történelmi regény további fejlődése /A. Tolsztoj, Tinyanov, Fors, Siskov, Csapigin stb/.

A 30-as évek novellisztikája /Pausztovszkij, Platonov, Prisvin, Gajdar, Zosczenko, Zarugyin stb/.

A drámairodalom helyzete /Gorkij, Visnyevszkij, Pogogyin, Afinogenov, Bulgakov, Leonov, Svarc stb/.

A költészet témái, műfajai /Ahmatova, Aszejev, Bagrickij, Mandelstan, Paszternak, Cvetajeva, Martinov, Tyihonov, Zablockij, Tvardovszkij/.

A Sztálin-kultusz kialakítása és irodalmi következményei /a szocialista realizmus elveinek eltorzítása, az avantgard-törekvések, s a valóban forradalmi romantika visszaszorítása, sematizmus/.

A dehumanizálódási folyamat irodalmi kontrasztjelenségei: Makarenko "Pedagógiai hőskölteménye", Bulgakov "A Mester és Margarita" c. műve, Platonov "Dzsán" c. kisregénye, Bulgakov, Afinogenov, Leonov és Svarc színművei.

4. A Nagy Honvédő Háboru irodalma

Az irodalom mozgósító funkciója a háboru éveiben. A háborus líra jellege /Szimonov, Iszakovszkij, Szurkov, Tyihonov, Berggolg, Inber, Aligin/. Tvardovszkij elbeszélőkölteménye - Vasztilij Tyorkin. A publicisztika és fronttudósítások szerepe /Ehrenburg, Pavlenko, Polevoj, Szimonov, Solohov, A. Tolsztoj/. A háboru hétköznapijainak ábrázolása a prózában /Dnyj i nocsi, V okupah Sztalingráda, Volokolanszkoje szosse/. Kornyejcsuk stb drámái.

5. A háboru utáni évek irodalmi élete /1954-1955/

A Nagy Honvédő Háborúról szóló regények témái és írói megköze-

litésének változatai a háboru utáni időszakban /B. Polevoj, E. Kazakevics, V. Nyekraszov, I. Ehrenburg/.

A konfliktusnélküliség elmélete, a valóság felületes ábrázolása, a forradalmi romantika téves értelmezése, sematizmus a prózában, költészetben és drámairodalomban /V. Azsajev, Sz. Babajevszkij, G. Nyikolajeva/.

Új tendenciák a kolhozfalu életének ábrázolásában. Az ocsorki irodalom jelentkezése és jelentősége. Kísérletek a kor sematikus ábrázolásmódjának felszámolására /V. Ovecsikin, V. Tyendrjakov, I. Ehrenburg, L. Leonov/.

A háborút megjárt költők versei és elbeszélőkölteményei /V. Vinokurov, Sz. Orlov, M. Dugyin/. Tvardovszkij költeményei és poémái.

6. A legújabb szovjet irodalom /1956-1970/

A személyi kultusz torzításának felszámolása. Az irodalmi és művészeti szemléletváltás problematikája az 1950-es évek második felében /Ovecsikin, Leonov, Tvardovszkij, Dugyincev, Granyin, Nyikolajeva, Ehrenburg/. Harc a sematizmus és a konfliktusnélküliség elmélete és irodalmi gyakorlata ellen. Az irodalmi fogalmak /realizmus, szocialista realizmus, pártosság, népiség, humanizmus/ újraértékelése. A valóságfeltárás mint esztétikai követelmény. Főbb állomásai a mai szovjet irodalomban /V. Ovecsikin, V. Tyendrjakov, J. Doros, Zaligin, Ajtmatov, V. Belov/.

Az erkölcsi problematika és konfliktus előtérbe kerülése a jelenkor ábrázolásában /G. Nyikolajeva, L. Leonov, V. Nyekraszov, V. Akszionov, Ju. Bondarev, D. Granyin, Nagibin, Kazakov, Arbuzov, Rozov/.

A személyi kultusz irodalmi bírálatának eredményei és problémái /A. Tvardovszkij, Szelszenyicin stb/.

A jelenkor történeti megközelítésének irodalmi vetülete

a./ memoire-irodalomban /I. Ehrenburg, V. Katajev, Pausztovszkij, Sklovszkij/

b./ a Nagy Honvédő Háborúról szóló művekben /Solohov, Szimonov, Fegyin, Kazakevics, Baklanov, Konyeckij, Bikov, Bogomolov/.

Prózafejlődési tendenciák a mai szovjet irodalomban. A mai szovjet drámaírók témái és konfliktus-típusai /Pogogyin, Satrov, Stein, Arbuzov, Rozov, Lavrentyev/.

A mai szovjet líra fejlődésének főbb sajátosságai:

- a./ epikai stílus /Tvardovszkij, Lugovszkoj/
- b./ filozófikus líra /L. Martinov, Mezselahtisz/
- c./ a negyedik költői nemzedék lírai arculata /Jevtusenko, Rozsgyesztvenszkij, Voznyeszenszkij, Ahmadulina, Cibin/

"A szovjet kultúra kérdései" c. tárgy programja

Napjaink orosz irodalmának kiemelkedő képviselői; irányzatok napjaink szovjet irodalmában; irodalomelméleti viták a Szovjetunióban; irányzatok a szovjet festészetben, szobrászatban; a szovjet filmművészet sajátosságai; a zenei élet a Szovjetunióban; a színházkultúra a Szovjetunióban.

A kollokviumi követelmények meghatározása

A hallgató köteles a tantervben meghatározott kollokviumokat a kijelölt vizsgaidőszakban letenni. A kollokviumi tárgy általában az adott tantárgy két vagy egy féléven keresztül oktatott anyaga. A "Mai orosz nyelv" c. tárgy kollokviumának az anyagába az 5. félév végén, a 3., 4. félévek nyelvtani gyakorlatainak az anyaga is beletartozik. A tantárgy előadója által kijelölt szakirodalom és kötelező olvasmány anyagából való beszámolás előfeltétele az elméleti anyagból való kollokválásnak. A kollokvium nyelve: orosz.

Kötelező olvasmányok

A./ Nyelvészet: Lásd az egyes nyelvészeti tárgyak programja tematikus részletezésének végén

B./ Irodalom

I. rész:

Népköltészet

Kámán Erzsébet: Orosz népköltészeti szöveggyűjtemény /Tankönyvkiadó. Budapest, 1969/

A következő szövegek: Bylinák /a kijevi és novgorodi ciklusból 1-1/, mesék /minden népmesetípusból 1-1/, népdalok.

Régi orosz irodalom

Tankönyv: Iglói Endre: A régi orosz irodalom története a XI-XVII. században

Szöveggyűjtemény: Iglói Endre: Régi orosz irodalmi szöveggyűjtemény /Jegyzet/

A szöveggyűjteményből a következő szövegek:

Poveszty vremennuh let /kijelölt szemelvények/

Perényi J.: Az orosz évkönyvek magyar vonatkozásai. Tanulmányok a magyar-orosz irodalmi kapcsolatok köréből I. Budapest, 1961.

Szlovo o polu Igoreve.

Iglói E.: Az Igor-ének kezdeti fogadtatása Magyarországon
Tanulmányok a magyar-orosz irodalmi kapcsolatok köréből I. Budapest, 1961.

Szlovo o pogibeli Russzkoj Zemli

Zsityije Alekszandra Nyevszkoego

Poveszty o razorenyii Batijem Rjazanyi

Hozsagyenyije za tri morja Afanaszija Nyikityina

Poveszty o Gore-Zlocsasztyii

Poveszty o Semjakinom szugye vagy Poveszty o Jerse Jersovicse

Kaljazinszkaja oselebitnaja vagy Poveszty o Karpe Szutulove

Poveszty o Frole Szkobojeve

Zsityije Protopopa Avvakuma

Szimeon Polockij 3 verse

Ajánlott irodalom a régi orosz irodalomból

Ének Igor hadáról. Orosz hősköltemény a XII. századból.

Fordította és a bevezetést írta: Képes Géza. Budapest, 1956.

Kultura drevnyej Ruszi. Moszkva, 1966.

- Kratkij ocserk isztorii russzkoj kulturi. Leningrád, 1967.
Hresztomatyija po drevnyej russzkoj lityerature XI-XVII. sz.
Összeállította: Gudzij. Moszkva, 1947.
Gudzij: Isztorija drevnyej russzkoj lityeraturü. Moszkva, 1966.
Jeromin: Lekcii po drevnyej russzkoj lityerature. Leningrád,
1968.
Lihacsov: Cselovek v lityerature drevnyej Ruszi.
Moszkva-Leningrád, 1958.
Poetyika drevnyerusszkoj lityeraturi. Leningrád, 1967.

II. rész:

XVIII. század

- Feofan Prokopovics: Tvorcu szatyiri "K umu szvoemu"
Kantyemir: "K umu szvoemu"
Tregyjakovszkij: Sztyihi pohvalnije Rosszii
Lomonoszov: Razgovor sz Anakreonom
Óda na zvatyije Hotyina
Óda na gyeny voszsasztvija na presztol Jelizaveti
Petrovni /1747/
Vecseryeje razmislonyije
Fonvizin: Brigagyir vagy Nedoroszl
Ragyiscsev: Putyeseasztvije iz Petyerburga v Moszkvu
Gyerzsavin: Felica, Na vzjatyije Izmaila, Vlasztyityeljam i
szugyjiam, Velmozsa, Pamjatnyik, Lasztocska
Karamzin: Bednaja Liza, valamint a XIX. századból:
Krilov: Állatmesék; Gribojedov: Gore ot uma

Tankönyv:

- Iglói E. - Karancsi László: A XVIII. sz.-i orosz irodalom
története /Jegyzet/
Iglói E.: Szövegyűjtemény a XVIII. sz.-i orosz irodalomhoz
/Jegyzet/

Ajánlott irodalom

- Blagoj: Isztorija russzkoj lityeraturi XVIII. veka. M. 1960.
Isztorija russzkoj lityeraturi XVII-XVIII. vekov. M. 1969.

III. rész:

XIX. század

Krilov: 6 állatmese

Gríbojedov: Gore ot uma

Zsukovszkij: 5-6 verse

Fuskin: 15-20 vers, Kavkazszkij plennyik, Cigányok, Mednyj vszaenyik, Jevgenyij Onyegin, Borisz Godunov, Mozart i Salieri, Kapitanszkaja docska vagy Dubrovskij, Pikovaja dama

Lermontov: 15 vers, Mcirü, Demon, Maszkarad, Geroj nasego vremeni

Gogol: Revizor, Sinyel, Nosz, Mjortvye dusi

Belinszkij: Szocsinyenija A. Puskina /a 8., 9. cikk/, Sztyihotvorenija M. Lermontova, Geroj nasego vremeni, Pismo k Gogolju

Gercen: Kto vinovat, Byloe i dumy /néhány szemelvény/

Goncsarov: Oblomov, Obiknovennaja isztorija

Turgenyev: Zapiszki ohotnyika /részletek/
Andrej Koloszov, Aszja, Vesnyije vodii, Rugyin vagy Dvorjanszkoje gnyezdo, Nakanunye, Otci i gyetyi, Düm vagy Novj, Költemények prózában

IV. rész:

Csernyisevszkij: Sto gyélaty?

Lityeraturno-Kritioseszkije sztatyi

Debroljubov: Lityeraturno-kritioseszkije sztatyi

Nyekraszov: Komu na Ruszi zsity horoso, Zeljonij sum
10 vers

Tyutosev: 10 vers

Fet: 5 vers

Dosztojevszkij: Bednye ljugyi, Zapiszki iz mjortvogo doma, Presztuplenyje i nakazanyije, Igyiot, Bratyja Karamazovü

Tolsztoj: Avtobiograficeszkaja trilógija, Szevasztopolszkije rasszkazü, Vojna i mir, Anna Karenina, Szmerty Ivana Iljicsa, Hadzsi-Murat, Voszkreszenyje, Otyec Szergej

Osehov: 10-15 elbeszélés, 2 dráma
Korolenko: 2-3 elbeszélés
Garsin: 2 elbeszélés
Brjusov: 5-6 vers
Blok: 25 vers, Dvenadcaty
Belij: 10 vers, Katik Letajev
Bunyin: 5 vers, 5 elbeszélés, Zsizny Arszenyeva
Karancsi-Király: a XIX. sz. második felének irodalma
Bakcsi György: Az orosz századforduló
Lenin: Tolsztojról
Lukács György: cikkek Csernyisevszkijről, Tolsztojról, Doszto-
jevskijről
Thomas Mann: Csohovról és Tolsztojról

Ajánlott irodalom

Zöldhelyi Zsuzsa: Turgyenyev
Figarev: Tyutosev
Bahtyin: Voproszű poetyiki Dosztojevskogo
Troyat: Tolsztoj élete
Sklovszkij: Lev Tolsztoj
Papernyj: Cshov
Orlov: Blok
Volkov: Bunyin
Tanulmányok a magyar-orosz irodalmi kapcsolatok köréből

V. rész:

Gorkij: korai elbeszélések, Pesznja o szokole, Mescsanye, Na
dnye, Gyetsztvo, V ljugyah, Szkazki ob Italii, Delo
Artamonovyh, Jegor Bulycsov
Majakovszkij: 10 vers, V. I. Lenin, Horoso, Vo vesz golosz
Szerafimovics: Zseleznij potok
Furmanov: Csapajev
Fagyeejev: Molodaja gvargyija
Jeszenyin: 10 vers
Solohov: Tyihij Don, Podnyataja celina, Szugyba cseloveka
A. Tolsztoj: Hozsgyenyije po mukam

Osztrovszkij: Kak zakaljalasz sztalj
Ehrenburg: 1 regény és Ljugyi, gody, zsziznyi
Iszakovszkij: 6 vers
Tvardovszkij: Vaszilij Tyorkin, Za dalju dalj
Ilf-Petrov: Zolotoj Tyeljonok, Dvenadcaty sztuljev
Szimonov: Zsivye i mjortvye
Pausztovszkij: elbeszélések
Fegyin: 1 regénye
Leonov: Russzkij lesz
Antenov, J. Kazakov, J. Nabigin: elbeszélések
Szolzsenyicin: egy-két elbeszélés
Jevtusenko: versek
Vozneszenszkij: versek
Pogogyin, Rozov, Arbuzov: 1-1 színműve

A felsorolt irodalomjegyzék kisebb mértékben módosulhat: ezt a tanszék a félév elején közli a hallgatókkal.

Szigorlati követelmények

A szigorlat célja annak megállapítása, hogy a hallgató elsajátította-e a szak alapvető ismeretanyagát, ismeri-e azokat az összefüggéseket és rendelkezik-e azokkal az ismeretekkel, jártasságokkal, készségekkel, amelyek választott tudományterülete megfelelő szintű önálló műveléséhez és hivatása gyakorlásához elengedhetetlenül szükségesek. A szigorlat tehát komplex számonkérési forma, nem jelentheti a korábban már különböző formákban számonkért és lezárt anyag ismételt, mechanikusan összevont mennyiségi számonkérést. E körülménnyel a vizsgára való felkészülés során is számolni kell.

A szigorlaton általános követelmény, hogy a szigorló

- tudjon a vizsgakérdésekre logikusan felépített és szabatosan kifejtett, a szaknyelv ismeretét tükröző összefüggő válaszokat adni;
- bizonyítsa a szakanyaggal kapcsolatos problémák, feladatok stb. megoldásában szerzett jártasságát;

- mutassa be a tanultak alkalmazására irányuló készségét;
- legyen jártas a szakanyaghoz kapcsolódó ideológiai kérdésekben, a marxizmus-leninizmus általános területeinek alkalmazásában;

A szigorló vegye figyelembe, hogy ismereteket készséggé alakítani, jól rendszerezett szakmai-elméleti tudást szerezni, az elmélettől a gyakorlathoz és a gyakorlattól az elmélethez vezető utakat, módszereket megismerni, a szaktudás önálló fejlesztésére és alkalmazására is alkalmassá válni -- semmi esetre sem lehetséges a vizsgaidőszakban való "intenzív" tanulással. Sikeres szigorlat csak az egyetemi évek alatti tudatos, állandó és folyamatos készüléssel érhető el.

A szigorlat bizottság előtt lefolytatott, egységes, egy jeggyel értékelt írásbeli és szóbeli vizsga. A szigorlat nyelve: orosz.

Követelmények

I. szigorlat:

A/ Írásbeli

1. Ismeretlen orosz irodalmi szöveg fordítása magyarra /kb. 20 gépelt sor/
2. Ismeretlen magyar irodalomelméleti szöveg fordítása oroszra /kb. 15 gépelt sor/

Az írásbeli megoldására 4 óra áll rendelkezésre. Segédeszköz-ként kizárólag csak szótár használható.

B/ Szóbeli

1. Nyelvtörténet: Ószláv és orosz nyelvtörténet
2. Orosz irodalom: népköltészet, a XI-XVIII. sz. és a XIX. sz. első felének orosz irodalma Turgenyevvel bezárólag

A szóbeli vizsga tárgyainak részletes követelményeit "Az orosz nyelv és irodalom tantárgyi programja és követelménye" c. fejezet értelemszerűen idevágó részei tartalmazzák.

II. szigorlat

A/ Írásbeli

1. Fogalmazás oroszul a szigorlati anyagnak megfelelő irodalomtörténeti témáról /legalább 30 sor/
2. A "Mai orosz nyelv" c. tárgy gyakorlati részével kapcsolatos feladatok megoldása

A II. írásbeli szigorlaton szótárt használni nem lehet'

B/ Szóbeli

1. Mai orosz nyelv: fonetika, morfológia, mondattan és lexikológia
2. Irodalom: Az orosz irodalom története a XVIII. sz. második felétől /Turgenyevtől/ napjainkig

A szigorlat szóbeli részének részletes követelményeit "Az orosz nyelv és irodalom tantárgyi programja és követelményei" c. fejezet értelemszerűen idevágó részei tartalmazzák.

Államvizsga-követelmények

a tudományegyetemek tanári szakjai számára

I.

1. A bölcsészettudományi karok nappali tagozatának tantervi irányelvei a tanári szakok államvizsgáját az alábbiak szerint szabályozzák:
"A tanár szakokon az államvizsga olyan komplex vizsga, amelyen a jelölt -- egy nagyobb összefüggő problémakör önálló kifejtése kapcsán -- arról ad számot, hogy rendelkezik a szaktanári és nevelői munkában nélkülözhetetlen alapvető szakmai, ideológiai, pedagógiai és módszertani ismeretekkel és készségekkel.
Az egyes szakok államvizsga-követelményeit a Művelődésügyi

Minisztérium írja elő. Az államvizsgára bocsátásnak feltétele /a tantervben előírt egyéb követelmények teljesítésén kívül/ az elfogadott és osztályozott szakdolgozat".

2. A 153/1969. MM. sz. ut. 27. pontja az államvizsga lefolytatásával kapcsolatban előírja, hogy: "Államvizsgát az Állami Vizsgáztató Bizottság előtt kell tenni. Az Állami Vizsgáztató Bizottság elnökét a felügyeletet gyakorló miniszter, tagjait a rektor bizza meg egy évi időtartamra".

II.

3. A tanárjelölt -- két tanári szak szakpárosítása esetén -- mindkét szakjából külön-külön államvizsgát köteles tenni /pl. történelem-idegen nyelv szakpárosítás esetén történelem szakból és idegen nyelv szakból/. A jelölt felkészültségét mindkét szakból külön-külön kell minősíteni.

Amennyiben a jelölt csak egy tanári szakos képzésben részesült, vagy tanári szakja nem tanári szakkal párosult - a tanári szakos képesítés megszerzéséhez a tanári szak, a nem tanári szakos képesítés megszerzéséhez a megfelelő szak államvizsga-követelményeinek kell eleget tennie.

4. A tanári szak államvizsgálója szóbeli vizsga. A vizsgát az ÁVB előtt kell letenni. A vizsga tantárgyi /szaktantárgyi, pedagógiai, szak módszertani, filozófiai stb./ részvizsgákra nem bontható.

A vizsga konkrét témáit, kérdéseit -- a Művelődésügyi Minisztérium alábbi irányelvei alapján -- az egyetem, illetve maga az ÁVB határozza meg.

III.

5. Az államvizsga a tanári pályára képesítő vizsga. Célja az, hogy megállapítsa: a jelölt egyrészt rendelkezik-e a szak-tanári és nevelői munkában nélkülözhetetlen alapvető szakmai, módszertani, ideológiai és pedagógiai ismeretekkel és készségekkel, másrészt képes-e az egyetemen elsajátított

szaktárgyi ismereteit a középiskola céljainak megfelelően szelektálni, rendezni és alkalmazni, továbbá kialakult-e benne a képesség arra, hogy szaktudományának új eredményeit alkotó módon beépítse tanári munkájába.

Ilyen értelemben tehát az államvizsga lényegesen eltér mind a kollokviumoknak a részletek ismeretét is igénylő, mind a szigorlatoknak egy-egy tudományág átfogó áttekintését és az összefüggések értését megkívánó formájától, amennyiben az államvizsga alkalmazás-központu.

6. Az ÁVB előtt a jelöltnek azt kell bebizonyítania, hogy:

- tisztában van a vizsgabizottság által megadott témakörnek az iskola oktató-nevelő munkában betöltött szerepével, a fogalmak, ismeretek, készségek kialakítása folyamatában betöltött feladatával, a tárgyalás szintjével, szakmai szemléletével; tájékozott a témakör felépítésének koncepciójában;
- a szakmai tantárgyi alapokon túlmenően ismeri a témakör alapvető nevelési célkitűzéseit és ennek megvalósítási módjait; ebben az összefüggésben látja a témakör lényeges ideológiai vonatkozásait is, mint a világnézeti nevelés tényezőjét;
- jártas a témakör tanításának leglényegesebb módszertani problémáiban és az adott tantárgy tanításában jelentkező alapvető didaktikai és módszertani kérdésekben;
- képes a témakör egy témájának pedagógiai feldolgozását megtervezni s ennek keretében bemutatni a témakör tárgyalásával kapcsolatban felmerült szaktárgyi, nevelési, didaktikai és módszertani kérdéseket és ezek megoldási lehetőségeit és módjait.

7. A jelöltnek a vizsgán az ÁVB kijelöl /vagy a jelölttel huzat/ egy olyan témát, amelynek ismerete az eredményes középiskolai tanári munka szempontjából nélkülözhetetlen.

A jelölt a felkészülési idő alatt, felhasználva a rendelkezésre bocsátott segédleteket /középiskolai tankönyveket, tanterveket, utasításokat, szótárakat, táblázatokat stb./ a megadott tárgykörből vázlatot készít. A kijelölt tárgy-

kört virtuális tanmenetbe illeszti, megjelölve helyét és szerepét, valamint azt, hogy az egyes tanítási egységeket milyen módszerekkel dolgozná fel. Elkészíti valamely /megadott, vagy tetszése szerint kiválasztott/ óra vagy egy nagyobb tanítási egység vázlatát, lefolytatásának magyarázatát. Megjelöli az anyagrészen rejlő ideológiai problémákat és nevelési feladatokat. A felkészülés során a jelölt fordítson figyelmet arra is, hogy az illető tárgykört szakköri, felnőttoktatási, népművelési, ismeretterjesztő stb. keretek között miképpen dolgozná fel.

A jelölt előadja az ÁVB-nak a tárgykör elképzelt feldolgozását és a Bizottság kívánsága szerint részletezi vázlatának valamelyik /esetleg több/ pontját.

8. A komplex államvizsga egységes tartalmi követelményeinek kialakítása érdekében a Művelődésügyi Minisztérium Tudományegyetemi Osztálya és Nevelési Csoportja mellett tanácsadó testületekként működő szakbizottságok, illetőleg a Művelődésügyi Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Főosztálya kidolgozták azokat az ajánlott témaköröket, amelyekre a vizsgák alkalmával különös figyelmet kell fordítani. Az ajánlott témakörök jegyzékét a csatolt függelék tartalmazza.

Államvizsga követelmények az orosz nyelv és irodalom

szak számára

Irodalom és nyelvészet

1. A népköltészet szerepe az orosz irodalom fejlődésében.
A szlávok őshazája. Az óorosz nyelv kialakulása.
2. Az orosz történelem eseményeinek tükröződése a régi orosz irodalomban.
A régi orosz nyelvemlékek nyelvezete.

3. Az orosz klasszicizmus jellemzése.
Nyugati lexikai elemek a XVIII. század orosz irodalmi nyelvén.
4. Az orosz irodalom nemzeti irodalommá válásának folyamata
Az orosz főnévragozás kialakulása
5. Az orosz irodalom betörése a világirodalomba a XIX. sz. első felében.
Az orosz irodalmi nyelv fejlődésének új periódusa.
6. Az orosz romantika alkotó elemei.
Az orosz irodalmi nyelv hangrendszerének kialakulása
7. A kritikai realizmus kialakulása
Az orosz nyelv formarendszerének változásai különös tekintettel a képzőkre.
8. Nemesi utkeresés és történelmi megtorpanás
Az orosz igeragozás kialakulása. Az orosz igeszemlélet.
9. Az orosz forradalmi demokraták szerepe
Az óorosz és mai orosz névmások
10. Az orosz regény nagy korszaka.
A mai orosz nyelv grammatikai kategóriái.
11. A XIX. sz.-i orosz regény fő típusai.
Az orosz nyelv viszonyító elemei.
12. Szatira és humor az orosz irodalomban.
Egy Gogol vagy egy Cscedrin szemelvény morfológiai elemzése
13. A modern századvégi orosz novella megteremtése.
Egy Korolenko vagy Csehov szemelvény szintaktikai elemzése
14. Az orosz dráma új típusai.
A szófajok fejlődése és rendszere a mai orosz nyelvben.
15. A századforduló orosz irodalma.
Nyelvi kifejezés megújítására való törekvések/hanganyag, szókincs, nyelvtani szerkezet/ és művész-stilisztikai jelentőségük.

16. A szocialista irodalom kialakulása.
Az orosz nyelv szókincsének változásai a szovjet korszakban
17. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom történeti jelentősége és szerepe a kultúra és az irodalom fejlődésében.
Az orosz irodalmi /köznyelvi/ kiejtési norma kialakulása és változásai.
18. A polgárháboru időszak
Az orosz helyesírás története.
19. Irodalom-fejlődési tendenciák a mai szovjet irodalomban
Szintaktikai viszonyok kifejezésének nyelvi eszközei
20. Orosz és magyar irodalmi kapcsolatok
Az orosz és magyar nyelv egybevető vizsgálata, újabb eredményei
21. Szovjet és magyar eszmei, irodalmi és kulturális kapcsolatok
Az orosz lexikográfia története.

B 72137